

TALOUSARVIOALOITE 100/2008 vp

Tulo- ja varallisuusverotuksen arvioidun kertymän alentaminen työmatkakulujen verovähennysoikeuden laajentamisen vuoksi

Eduskunnalle

Hallitusohjelmassa on kirjattu tavoitteeksi selvittää mahdollisuudet työmatkakulujen verovähennysjärjestelmän yksinkertaistamiseksi. Elinkeinoelämän tulevaisuuden haasteita tulee olemaan erityisesti ammattitaitoisen työvoiman saatavuus suurien ikäluokkien poistuessa vähitellen työmarkkinoilta. Haasteita työvoiman saatavuuteen parhaillaan aiheuttaa myös se, etteivät elinkeinoelämän ja yhteiskunnan työvoimatarpeet sekä koulutusmäärät kohtaa. Erilaisista ammattiin valmistavista oppilaitoksista ja korkeakouluista valmistuu joko liian vähän tai liian paljon uusia työntekijöitä yritysten ja julkisten organisaatioiden tarpeisiin. Opetusministeriön johdolla on menossa useita toimenpiteitä koulutuksen ja yritysten sekä yhteiskunnan työvoimatarpeiden kohtaannon parantamiseksi. Lisäksi, jotta työvoiman saatavuutta voitaisiin parantaa ja työvoiman joustavaa liikkumista edistää, työmatkakulujen vähennysjärjestelmää on yksinkertaistettava sekä myös oman auton käytön mahdollisuutta helpotettava.

Työssäkäyntialueet ovat yhä laajempia, ja useat ammatit asettavat isoja haasteita ajankäytölle. Suurten ikäluokkien ikääntyessä ja työvoimapulan kasvaessa työssäkäyntialueet laajenevat entisestään. Matkakuluvähennysten tulee vastata todellisia välttämättömiä matkakuluja, ja niiden tulee taata kansalaisten tasapuolinen sekä oikeudenmukainen verotuskohtelu. Lain tulisi mahdollistaa oman auton käyttö kodin ja työpaikan välisessä työmatkaliikenteessä silloin, kun omaa au-

toa tarvitaan myös työpisteestä toiseen siirryttäessä ja kun oman auton käyttö selkeästi kohtuullistaa työmatkaan käytettyä aikaa. Nykyinen työmatkakulujen vähennysjärjestelmä on epätasapuolinen, aiheuttaa tarpeetonta byrokratiaa eikä kohtele kansalaisia tasapuolisesti. Työmatkalaiset joutuvat käyttämään paljonkin aikaa työmatkakulujen vähennysasioiden selvittämiseen veroilmoituksessaan. Kansalaisten tasavertainen kohtelu ei ole edes mahdollista tällä hetkellä. Tämä johtuu verovirastojen paljonkin toisistaan poikkeavista työmatkavähennyksiin liittyvistä lain tulkintoista.

Joissain kunnissa halutaan muun muassa pitää huolta hyvin koulutettujen ja hyvin palkattujen ihmisten säilymisestä kunnan asukkaina. Heille saatetaan hyväksyä oman auton käyttö löyhemmin perustein kuin joillekin toisille toisella paikkakunnalla. Lisäksi eräät työnantajat suovat työntekijöilleen mahdollisuuden pitää näennäistä työpaikkaa kotikunnassaan tai lähellä sitä todellisen työpisteen ollessa kuitenkin etäämpänä toisella paikkakunnalla. Näiden usein toistuvien matkojen kulut voidaan sitten veloittaa työnantajalta kilometrikorvauksina. Monet verovelvolliset kuitenkin saavat vähentää työmatkansa vain seutulipun tai muun vastaavan kuukausilipun hinnan mukaan, vaikka oma auto on eräs tärkeimpiä työvälineitä tai oman auton käyttö työpaikalle kuljettaessa on ainoa kohtuullinen vaihtoehto nykyisten työajan vaihteluiden ja vaadittujen joustojen takia. Jotta työmatkakulujen vä-

hentämisoikeus kohtelisi kansalaisia tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kaikkialla Suomessa, matkakuluvähennysten tulisi vastata todellisia matkakuluja tarkoituksenmukaisimman ja joustavimman kulkutavan mukaisesti. Nykyajan kovenevan työtahdin ja työelämän kasvavien haasteiden vuoksi työmatkojen joustavuutta ei voi vähentää - työntekijöillä tulee olla mahdollisuus viettää aikaa myös perheensä ja läheistensä kanssa. Työmatkoihin ei saa kuluu aikaa kohtuuttomasti.

Dieselöljyn hinta on kallistunut dramaattisesti viimeisten kuukausien aikana. Öljy- ja Kaasualan Keskusliiton tilastojen mukaan dieselöljyn hinta veroineen oli 15.5.2007 97,7 senttiä litralta, 15.12.2007 113,1 senttiä litralta ja nyt tämän vuoden toukokuussa 140,1 senttiä litralta. 95-oktaanisen bensiinin verollinen hinta vastaavasti oli viime vuoden joulukuussa 132,5 senttiä litralta ja tämän vuoden toukokuussa 149 senttiä litralta. Hinnan nousun takana on osittain raakaöljyn hinnan kipuaminen uusiin ennätyslukemiin. Hintojen nousun takana on pelko, etteivät polttoainevarastot riitä kattamaan pohjoisen pallonpuoliskon kesäkauden kysyntää. Yhdysvaltain polttoainekulutus nousee jatkuvasti, viimeksi huhtikuussa 1,6 prosenttia. Samaan aikaan kuitenkin maan polttoainevarastot ovat supistuneet 12 prosenttia maaliskuusta. Myös vuosien 2011 ja 2012 toimitusten hinnat ovat nousseet vahvasti, eli sijoittajat eivät usko hintojen laskevan merkittävästi tulevaisuudessakaan. Näin ollen on hyvin todennäköistä, että polttoaineiden hinnat tulevat pysymään korkeina tulevaisuudessakin.

Haja-asutusalueiden linja-autovuoroja on jouduttu viime vuosina lakkauttamaan linjojen kannattamattomuuden vuoksi. Näin ollen maaseudulla asuvien mahdollisuudet käyttää joukkoliikennettä ovat eri puolilla Suomea heikentyneet merkittävästi, ja haja-asutusalueiden asukkaat ovat vielä aiempaakin riippuvaisempia oman auton käytöstä. Ns. kimppakyytien käyttämistä tulisi verotus- ja muunlaisin tukitoimenpitein lisätä. Nykyisellään suurin osa haja-asutusalueilta kaupunki- ja muihin keskuksiin työhön kulkevista ajaa yksin tai korkeintaan kaksi henkilöä samassa autossa. Energian kulutuksen vähentämiseksi,

ruuhkien välttämiseksi ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi olisi tarkoituksenmukaista kannustaa kimppakyytien käyttämiseen.

Monet ovat jopa joutuneet luopumaan työpaikastaan, koska työssäkäynnin kustannukset ovat nousseet liian korkeiksi suhteessa saatuun palkkaan: he ovat asuneet huonojen liikenneyhteyksien takana, mutta eivät kuitenkaan ole saaneet vähentää oman auton käyttöä verotuksessa. Monen kohdalla tilanne on ollut sellainen, että työmatka on pakosta pitkä, kun asuinpaikan läheltä ei löydy koulutusta vastaavaa työtä. Moni heistä on valittanut eri oikeusasteisiin saadakseen korjausta tilanteeseen. Useissa tapauksissa päätös on ollut kielteinen. Päätöksissä on hyvistä selvityksistä huolimatta kyseenalaistettu työn luonne ja joustavuuden tarve työtehtävien hoitamisessa. Josain päätöksessä on evätty oman auton käyttö vedoten siihen, ettei avioparilla ole yhteisiä lapsia ja näin ollen heillä ei olisi perusteluja oman auton käytölle. Kaikki nämä tietooni tulleet tapaukset kertovat kansalaisten epäoikeudenmukaisesta ja epäjohtonmukaisesta kohtelusta. Hallitusohjelman mukaisesti tulee ihmisiä kannustaa työntekoon ja yrittämiseen, ja näihin heille on luotava edellytykset myös siltä osin, että työmatkat pystytään hoitamaan järkevästi ja kohtuullisin kustannuksin.

Tuloverolain 93 § määrittelee vähennyskelloiksi ansiotulon hankkimisesta johtuneiksi menoiksi matkakustannukset asunnon ja työpaikan välillä. Kyseisellä lainkohdalla on ainoastaan yksi vakiintunut tulkintatapa, jota tukee muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu vuodelta 1979. Lainkohdan tulkinnan mukaan matkakustannukset voidaan vähentää ainoastaan julkisten kulkuneuvojen maksujen suuruisina. Ainoastaan siinä tapauksessa, että Verohallituksen erikseen antamissa ohjeissa mainitut julkisten kulkuneuvojen odotusajat ylittyvät, oman auton käytön voi verotuksessa vähentää. Korkeimman hallinto-oikeuden vuonna 1979 antama ratkaisu (KHO:1979-B-II-561) on ennakkotapaus, jota on käytetty tulkintamallina. Sen mukaan oman auton tarvitseminen työpisteestä toiseen liikuttaessa ei ole peruste vähentää oman auton käyttöä asunnon ja työpaikan välillä. Kyseinen

ratkaisu ei ollut edes yksimielinen, vaan syntyi tiukan äänestyksen (3—2) jälkeen kahden tuomarin vastustaessa tulkintaa. Yli kaksikymmentä vuotta vanhan, äänestyksen jälkeen syntyneen ratkaisun käyttäminen ennakkotapauksena vaatii muutosta tuloverolain 93 §:ään, jotta se vastaisi todellista tilannetta. Nyky-yhteiskunnassa työsäkäynti on hyvin erilaista kuin tuohon aikaan, ja elinkeinoelämän ja yhteiskunnan toiminta edellyttävätkin laajempia työssäkäyntialueita ja työvoiman parempaa liikkuvuutta.

Tuloverolain 93 §:ää tulisi muuttaa siten, että se mahdollistaisi laajemmalti matkakuluvähennyksen oman auton käytöstä. Matkakuluvähennys tulisi myöntää henkilöille, jotka voivat osoittaa tarvitsevansa omaa autoa työtehtäviensä asianmukaiseen suorittamiseen, sekä niille verovelvollisille, joille oman auton käyttö selvästi

kohtuullistaa työmatkoihin käytettävää aikaa. Työmatkakulujen verovähennykseen liittyen palautetta kansalaisilta tulee useita kertoja kuukaudessa. Palautteissa kerrotaan erilaisista matkakuluvähennysoikeuteen liittyvistä epä johdonmukaisuuksista ja -oikeudenmukaisuuksista. Tuloverolain tulisi myös ehdottomasti varmistaa kansalaisten oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu riippumatta siitä, minkä veropiirin alueella kukin asuu.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta vähentää 5 000 000 euroa valtion vuoden 2009 talousarvion momentin 11.01.01 arvioidusta tuotosta työmatkakulujen verovähennysoikeuden laajentamisen aiheuttaman verokertymän pienentymisen vuoksi.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2008

Pertti Hemmilä /kok